

ANALIZA COMPARATIVĂ A FINANȚĂRII EDUCAȚIEI ON UNIUNEA EUROPEANĂ

Tatiana MANOLE,
doctor habilitat on economie, profesor universitar
Elena POPOVICI,
doctorandă, Universitatea Tehnică a Moldovei

SUMMARY

The educational system of some European countries is overviewed in this article. The fact that the administration of the educational system is gradually decentralized is mentioned (in some countries, like the United Kingdom, it is much decentralized). Different countries are compared by the sources and method of financing the education. The common part in this process is that the system of public education is a governmental strategy, while the financing is made, in essence, from the Central and local budgets. In the analyzed countries the professional labor-oriented training, for providing a relevant qualification for 14-aged and more senior young people, is especially accentuated. In the majority of European countries the Ministry of Education (or the similar institution) develops the management of educational policy, inspection procedures, allocation of funds, and supervises their implementation, as well as the implementation of administrative laws and decisions. In the majority of countries, the State Budget covers the salary and partially equipment costs, but local authorities provide financing the maintenance and investment costs (the case of Slovenia).

Finanțarea educației on țările din UE se bazează pe descentralizare, fapt care implică transferul deciziei de la nivel central la nivel local, modelul cel mai des intolnit divizează responsabilitatea finanțării cheltuielilor ontre guvern și autoritățile locale. Fondurile destinate educației se regăsesc onscrise on bugetul de stat, on bugetul autorității locale și on bugetul instituției de onvățământ respective. Alocarea fondurilor are loc, on majoritatea țărilor din Europa, ca o sumă globală ori ca sume cu destinație stabilită precis, iar mecanismul alocării fondurilor respectă o formulă de finanțare stabilită la nivelul central ori regional al țării, după caz. Prezentăm, succint, on continuare modul de finanțare a educației on unele dintre școlile din UE.

AUSTRIA. Sistemul austriac de onvățământ cuprinde onvățământul obligatoriu (Allgemeinbildendes Schulwesen) cu nivelul de onvățământ primar

(Primarstufe/ Volksschule), secundar (Sekundarstufe) și terțiar, care cuprinde universități (Universitäten), universități de științe aplicate (Fachhochschulen) și colegii (Akademien). Există și învățământul tehnic și profesional (Berufsbildendes Schulwesen) orientat spre satisfacerea cerințelor practice și economice, cărui i se acordă o mare importanță; cu cât este mai bun învățământul profesional, cu atât crește șansa ocupării pe piața muncii. Peste 80 % dintre elevii austrieci optează pentru o formă de pregătire profesională inițială în învățământul secundar superior, ceea ce demonstrează gradul de acceptare a învățământului tehnic și profesional de calitate.

Finanțarea învățământului ține de responsabilitatea landurilor¹, a municipalității și a asociațiilor municipale în școlile primare, gimnaziale, speciale și vocaționale, care acoperă cheltuielile cu utilități și reparații, cât și salariile personalului didactic. Personalul didactic este angajat de către landuri, cu ajutorul fondurilor federale, acestea suportă și cheltuielile cu salariile. Elevii dispun de facilități: transportul la/ de la școală este gratuit, manualele școlare sunt gratuite și elevii sunt încurajați să le păstreze.

MAREA BRITANIE. Sistemul școlar de învățământ din Anglia, Țara Galilor, Scoția și Irlanda de Nord se divizează în trei stadii: învățământul primar, la vârsta de 11 ani, învățământul secundar, la vârsta de 16 ani, și învățământul aprofundat post-obligatoriu, pentru cei cu vârste de peste 16 ani. Țările Regatu-

lui Unit (Anglia, Țara Galilor, Scoția și Irlanda de Nord) au reglementări diferite pentru sistemele lor de învățământ. Există diferențe în structură și modul de administrare. În Regatul Unit, administrarea sistemului de învățământ este foarte descentralizată. Responsabilitatea este distribuită între guvernul central, autoritățile locale, biserici, organizații independente, organisme administrative ale școlilor și profesori. Finanțarea este asigurată, parțial, prin intermediul Departamentului pentru Educație și Aptitudini (DfEs), care alocă fonduri învățământului preuniversitar prin intermediul Consiliului pentru învățământ și aptitudini (LSC), precum și prin intermediul autorităților locale educaționale (LEAs). Cadrul legal pentru educația și formarea în Regatul Unit este oferit de Learning and Skills Act (Legea învățării și competențelor) din 2000, care a reformat organizațiile responsabile cu managementul sectorului educației permanente; Education Act (Legea Educației) din 2002, care include măsuri pentru creșterea flexibilității școlilor în ceea ce privește curriculumul, personalul și conducerea; Employment Act (Legea Angajării) din 2002, care prevede introducerea unui nou drept la timp liber pentru reprezentanții sindicatelor din învățământ. Veniturile oferite școlii se acordă pe baza unei formule de repartizare a cheltuielilor, care include și o prognoză a colectării taxelor locale pentru finanțarea bugetului local.

SCOȚIA. Învățământul școlar general este finanțat de către autoritățile lo-

cale, iar colegiile publice sunt finanțate parțial de către guvern. Executivul scoțian finanțează învățământul școlar, învățarea și dezvoltarea comunitate ca o componentă a grantului², pe care o plătește anual autorității locale. Strategia Executivului scoțian în domeniul învățământului pune accentul în mod deosebit pe formarea profesională centrată pe muncă, legată de o calificare relevantă pentru tinerii de peste 14 ani. Finanțarea pentru formarea grupului de vârstă cuprins între 16 și 24 de ani constituie responsabilitatea Ministerului pentru Industrie și Învățare Permanentă (Minister for Enterprise and Lifelong Learning), finanțarea fiind asigurată prin Scottish Enterprise - SE (Camera Scoțiană de Comerț și Industrie) și Highlands and Islands Enterprise - HIE (Camerile de Comerț și Industrie de Uscat și Insulare). Bugetul educației este aprobat la nivel local și stabilește nivelul alocației pentru fiecare școală.

IRLANDA DE NORD. Toate instituțiile de învățământ sunt finanțate de către Departamentul pentru Educație, Departamentul pentru Angajare și Învățare (Department for Employment and Learning), (Department of Education) sau unele categorii de școli primesc această finanțare prin Consiliile pentru Educație și Biblioteci (Education and Library Boards). Există și un departament distinct pentru tineri, Departamentul pentru Angajare și Învățare (Department for Employment and Learning) care este responsabil cu finanțarea Job skills-ului, un gen de schemă de formare profesională pentru

tineri. Finanțarea se asigură printr-o formulă bazată pe numărul de elevi și alți factori: ponderea școlii, necesitățile sociale și educaționale ale elevilor, alte condiții specifice. Nu se percep taxe pentru școlarizare, manuale și rechizite școlare, acestea fiind asigurate în cadrul bugetului școlii. Formula de alocare este stabilită de consiliile locale în baza unui cadru metodologic, elaborat de Departamentul pentru educație.

OLANDA. Sistemul olandez de învățământ este alcătuit din învățământul primar (Basisonderwijs), învățământul secundar (Voortgezet Onderwijs), un sistem binar de învățământ superior, educația adulților și învățământ profesional. Învățământul primar începe la 5 ani și durează 8 ani, dar aproape toți copiii merg la școală de la vârsta de 4 ani. Învățământul primar este gratuit. Învățământul secundar este pentru elevii în vârstă de 12 ani, acesta constă în programe profesionale și generale sau o combinație a acestora. Urmează învățământul secundar preprofesional destinat elevilor de 12-16 ani, care durează 4 ani și este considerat ca fiind o bază pentru componentele de învățământ general și preprofesional (Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs). Există apoi învățământul secundar general superior, care durează 5 ani și este pentru elevii cu vârsta de 12-17 ani și este format din două stagii, primului stagiului îi revin 3 ani, iar celui de-al doilea - 2 ani. Acesta asigură învățământul general și pregătește elevii pentru universitățile profesionale.

Ovățămbntul preuniversitar continuă pentru elevii cu vosta de la 12-18 ani și durează 6 ani; este format, de asemenea, din 2 stagii: primul stagiul durează 3 ani și al doilea - 3 ani (Voorbereidende Wetenschappelijk Onderwijs). Responsabilitatea generală a fondurilor pentru sistemul de onvățămbnt aparține Ministerului Educației, Culturii și Științei (Voorbereidende Wetenschappelijk Onderwijs), onșă cea mai mare parte a autorității a fost descentralizată și delegată primăriilor și școlilor individuale. On bugetul școlilor se regăsesc cheltuielile de personal, calculate prin multiplicarea numărului posturilor stabilite cu media cheltuielilor de personal ompreună cu cheltuielile operaționale și de echipament. Școala primește o sumă globală, dar poate să obțină venituri și din alte activități.

SUEDIA. Onvățămbntul on Suedia oncepe cu onvățămbntul preșcolar (Förskola) care durează, cel puțin, un an pnă la onceperea școlii primare (Grundskola), la vbrsta de 7 ani. Onvățămbntul școlar obligatoriu on Suedia durează 9 ani, cond elevii pot urma școala secundară superioară (Gymnasieskola), cu durata de 3 ani. Școala secundară superioară oferă elevilor 17 programe de onvățămbnt, iar fiecare programă oferă, pe lbnă noțiuni de educație generală, și capacitatea minimă de a continua studiile la nivel postsecundar. Pe lbnă programa națională, există și cteva programe speciale și programe pentru studiul individual. Ontregul onvățămbnt din sistemul public este gratuit, nu se

plătesc materialele școlare, mesele de la școală, asistența sanitară sau transportul. Există și școli independente, cu management privat. Pentru a funcționa on condiții de legalitate, acestea trebuie recunoscute de către Agenția Națională pentru Onvățămbnt (Skolverket), care este autoritatea administrativă centrală on ceea ce privește sistemul de onvățămbnt public din Suedia. Finanțarea școlilor este asigurată de către autoritățile orășenești sau locale prin granturi acordate școlii sub forma unui buget, care acoperă cheltuielile cu salariile, materiale didactice, echipamente și altele. Guvernul central contribuie cu subvenții financiare, există și granturi speciale pentru cercetare/dezvoltare.

SPANIA. Sistemul educațional spaniol cuprinde: onvățămbntul preșcolar (Educaciyn Infant) pentru copii cu vbrste cuprinse ontre 3 și 6 ani, școala primară obligatorie ce durează de la vbrsta de 6 ani la 12 ani. Urmează apoi ovățămbntul secundar, ontre 12 și 18 ani, care cuprinde următoarele niveluri: onvățămbntul secundar obligatoriu (Educaciyn Secundaria Obligatoria), pnă la vbrsta de 16 ani, acesta permite elevilor accesul la licee (Bachillerato) sau la școli profesionale de nivel mediu (Formaciyn Profesional Especifica de Grado Medio). Ovățămbntul general secundar este pentru elevii cu vbrsta cuprinsă ontre 16 și 18 ani și se constituie ca o cerință obligatorie pentru admiterea la facultate. Mai există și programele sociale garantate (Programas de Garantia Social) organizate

pentru elevii care nu se înscriu la licee și le oferă acestora pregătirea generală și profesională necesară pe piața muncii. Comunitățile Autonome stabilesc calendarul școlar, respectând standardele minimale instituite de autoritățile educaționale, iar finanțarea este asigurată de stat prin Ministerul Educației și Științei, în calitate de corp administrativ central al statului, nu se percep taxe pentru frecventarea școlilor publice. Cheltuielile pentru învățământ sunt destinate atât acoperirii costurilor educației, cât și pentru a finanța bursele elevilor, masa, transportul, suportul didactic.

Există și școli private, funcționarea lor este sub responsabilitatea și controlul Bisericii Catolice și al organizațiilor comerciale, acestea nu primesc ajutor financiar de la stat. Regiunile Autonome sunt responsabile pentru implementarea sistemului de învățământ atât public, cât și privat, iar corporațiile locale au posibilitatea de a coopera cu școala.

ITALIA. Învățământul începe la vârsta de 3 ani, când copiii pot frecventa creșa (asili nido), urmează grădinița (scuola dell'infanzia), care durează 3 ani, este opțională și este considerată prima treaptă a educației. Învățământul secundar inferior durează 12 ani și, dacă elevii au susținut cu succes examenul de stat, pot continua studiile la învățământul secundar (licee) sau învățământul secundar superior profesional. Legea reformei învățământului (nr. 53/2003) stipulează că este oricând permisă ieșirea dintr-o filieră și urmarea celeilalte. Educația

obligatorie are o durată de 12 ani sau poate conduce la obținerea unei calificări profesionale cu o durată de 3 ani, înainte ca elevul să atingă vârsta de 18 ani. Accesul în instituțiile de învățământ superior este condiționat de trecerea cu succes a examenului de stat după finalizarea învățământului secundar superior sau de obținerea unei alte calificări recunoscute oficial în urma studiului în altă țară. Finanțarea școlilor atât în scopuri educative, cât și în scopuri administrative constituie responsabilitatea statului, care oferă, cel mai adesea direct, servicii și asistență elevilor (cantine, transport, manuale pentru învățământul primar, ajutor pentru cei săraci, asistență socială și medicală). Destinațiile financiare de bază sunt stabilite prin alocarea de către stat a unor fonduri pentru funcționarea didactică, numite alocații ordinare și funcționarea administrativă, numite alocații de egalizare. Începând cu nivelul de învățământ secundar superior, elevii plătesc taxe de înscriere, taxe de examinare și diverse contribuții. Instituțiile școlare sunt deplin autonome conform legislației regionale.

GERMANIA. Învățământul preșcolar (Kindergarten) este organizat și condus de organisme din afara sectorului public (biserici și asociații de binefacere). Învățământul general este obligatoriu de la 6 la 15 sau 16 ani în funcție de land (stat în Germania). Școala primară (Grundschule) începe la vârsta de 6 ani, urmează ciclul secundar inferior, în care elevii au acces pe baza evaluării din școala primară în funcție

de anumite criterii de performanță și/sau la decizia autorităților din învățământ. Finanțarea școlilor publice este sub dublă responsabilitate, între autoritatea locală (Länder și Kommunen), care asigură fonduri pentru plata personalului nedidactic și cheltuielilor materiale, și Ministerele Educației și Culturii din Länder, care sânt responsabile pentru salarizarea personalului didactic. Școlile publice nu percep taxe de școlarizare, materialul didactic și de învățare este gratuit.

Conform Constituției (Grundgesetz), legislația și administrația învățământului sunt cea mai mare parte responsabilitatea Länder (într-un sistem ce cuprinde Ministerele Educației ale Land-ului, autoritățile regionale și cabinetele școlare la nivel local), fiind coordonate la nivel național de Kultusministerkonferenz (conferința miniștrilor educației și culturii ai Länder). Guvernul federal aprobă legislația privind cadrul general pentru învățământul superior și asistența financiară a pregătirii individuale, inclusiv promovarea personalului academic tânăr.

FINLANDA. Învățământul general obligatoriu începe la vârsta de 7 ani, cu școala generală (Peruskoulu/ Grundskola) care cuprinde învățământul primar și secundar inferior și durează 9 ani, continuă cu învățământul secundar superior și învățământul de formare profesională. Școlile secundare superioare asigură învățământul general și continuă funcția de învățare a școlilor generale, aici nu există niveluri de

calificare, elevii oși întocmesc un plan de studii individual, axat pe oferta de cursuri a școlii secundare superioare și timpul maxim permis pentru completarea studiilor. Școlile general-secundare superioare durează 3 ani și se finalizează cu un examen de absolvire, acesta constituind criteriul general de admitere pentru toate instituțiile de învățământ postsecundare. Școlile generale sunt subordonate autorităților locale, cu excepția câtorva școli particulare, iar finanțarea lor este asigurată de către guvern; învățământul, materialele didactice și alimentarea elevilor este gratuită, nu se percep taxe școlare. Cheltuielile pentru transportul elevilor sunt suportate de școală, pentru distanțe mai mari de 5 km. Cele mai mici școli au mai puțin de zece copii, iar cele mai mari peste 900. În Finlanda sunt aproximativ 4.300 școli generale. Ministerul Educației (Opetusministeriu) asigură cadrul legal pentru sistemul de învățământ, iar un grup de experți care formează Consiliul Național al Educației este responsabil pentru metodele de învățare, conținuturi și scopuri. La nivelul autorității locale există, cel puțin, un comitet, nominalizat de consiliu, care este responsabil pentru administrarea școlilor de nivel primar sau secundar din aria lor.

POLONIA. Învățământul general cuprinde: învățământul preșcolar, care începe la vârsta de 3 ani, pregătește copiii pentru învățământul primar. La vârsta de 6 ani elevii încep școala primară (szkoia podstawowa) care se înceie la vârsta de 13 ani. Urmează

gimnaziul (gimnazjum) pbnă la vbrsta de 16 ani. La acest stadiu, onvătăm̃ntul este obligatoriu. Elevii pot urma on continuare școala secundară generală (liceum ogólnoksztaicNęce) sau școala secundară de specialitate (liceum profilowane), care durează 2 sau 3 ani, ori școala secundară profesională de nivel mediu (liceum zawodowe), care durează 4 ani. Mai există și școlile profesionale, cu durata de 2 sau 3 ani, unde elevii pot obține certificate de onvătăm̃nt profesional și se pot pregăti pentru muncă. Onvătăm̃ntul secundar general se adresează tinerilor cu vbrste cuprinse ontre 16 și 19 ani, iar după primirea foii matricole se permite accesul la onvătăm̃ntul superior. Onvătăm̃ntul obligatoriu durează 10 ani. Responsabilitatea educației revine Ministerului Educației Naționale și Sportului (Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu), iar la nivel local supravegherea onvătăm̃ntului e realizată de către supraintendenți școlari (Kurator Ońwiaty). Finanțarea sistemului de onvătăm̃nt este asigurată de către stat, oncep̃nd din anul 2000 a fost adoptat un sistem de alocare a fondurilor printr-o formulă de finanțare bazată pe numărul de elevi, model care a fost preluat și de România. Acest model există și on Republica Moldova. Formula se bazează pe un cost standard pe elev care se mărește adecvat printr-un sistem de factori de ponderare ce au on vedere condițiile specifice ale școlii: mediul urban/rural, nevoi speciale de educație, instruire vocațională și altele. Școlile și instituțiile private, care

au licențe de instituții de onvătăm̃nt publice, primesc sprijin de la stat, on timp ce universitățile private nu primesc sprijin financiar din partea statului. La nivel local, gestionarea onvătăm̃ntului se realizează de către autoritatea locală (samorzNędy gminne) căreia i se subordonează onvătăm̃ntul de nivel inferior (grădinițe, școli primare și școli inferioare) și de către autoritățile districtuale (SamorzNędy powiatowe), căroro le revine responsabilitatea onvătăm̃ntului post-inferior, a educației continue și a școlilor speciale (pentru persoane cu handicap și cele cu nevoi educaționale speciale), acestea ontocmesc proiectul de buget pentru toate instituțiile școlare din subordinea lor. Din mai multe puncte de vedere acest model de educație este similar cu cel existent on Republica Moldova și on România.

FRANȚA. Onvătăm̃ntul general este obligatoriu pentru copiii cu vbrsta cuprinsă ontre 5 și 16 ani. Grădinița oncepe la vbrsta de 3 ani, urmează, oncep̃nd cu vbrsta de 6 ani, școala elementară, care include 5 niveluri pe durata a cinci ani: școala secundară, de la vbrsta de 11 ani (collège) cu 4 niveluri pe durata a 4 ani. Ultimul an de colegiu permite elevilor orientarea spre liceul (lycée) general sau tehnologic, liceul profesional (lycée profesional) sau un centru de formare pentru ucenici. Ministerul Educației Naționale este responsabil pentru elaborarea politicii educaționale, iar aceasta este aplicată de autoritatea pentru educație (acadēmie), de către rectorate (rectorat) și on fiecare

departament - de către inspectorate școlare (inspection acadĂmiquie). Finanțarea este asigurată de stat pentru cheltuielile cu salariile personalului didactic, iar autoritatea locală finanțează cheltuielile operaționale și de investiții. Elevii nu plătesc taxe, iar manualele școlare sunt gratuite la școală și colegiu, se asigură burse sociale pentru fiecare nivel de onvățĂmbnt. Instituțiile private percep taxe școlare.

NORVEGIA. OnvățĂmbntul general obligatoriu durează 10 ani și se bazează, alături de onvățĂmbntul secundar superior și de cel postobligatoriu de tip gimnazial și profesional, pe principiul unui sistem școlar unificat, on cadrul căruia se oferă acces egal la onvățĂmbnt tuturor elevilor, pe baza unui singur curriculum național. OnvățĂmbntul general obligatoriu are 3 etape: onvățĂmbntul primar inferior (clasele 1–4), onvățĂmbntul primar superior (clasele 5–7) și onvățĂmbntul secundar inferior (clasele 8–10). Alături de acestea există onvățĂmbntul secundar superior care combină onvățĂmbntul teoretic general cu pregătirea practică, avnd și programe de ucenicie. Finanțarea onvățĂmbntului este asigurată de autoritățile locale on a căror administrare se află, dar beneficiază și de subvenții de la stat; educația este gratuită la toate nivelurile, manualele școlare sunt gratuite on onvățĂmbntul primar și secundar inferior. Pentru nivelul primar și gimnazial, municipalitatea primește, de la bugetul de stat, o sumă totală care acoperă toate cheltuielile. Există un

organism guvernamental numit Fondul guvernamental de omprumut pentru onvățĂmbnt (Statens lanekasse for utdanning) care alocă ajutoare financiare elevilor și studenților din onvățĂmbntul secundar superior și cel universitar. Anual, Ministerul Educației și Cercetării (Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet) stabilește reglementări de administrare a fondurilor alocate pentru Fondul guvernamental de omprumut pentru onvățĂmbnt. Școlile private, puține la număr, sunt administrate de către confesiuni religioase sau de către diverse organizații și primesc sprijin financiar de la stat care acoperă 85 % din cheltuieli. Parlamentul norvegian (Storting) și guvernul stabilesc obiectivele și nivelurile bugetare pentru onvățĂmbnt. Ministerul Educației și Cercetării este responsabil pentru implementarea politicii naționale de onvățĂmbnt, pentru aceasta există on fiecare dintre cele 18 județe, o filială a Biroului Național pentru OnvățĂmbnt, care reprezintă guvernul central la nivel regional. Municipalitățile sunt responsabile pentru administrarea școlilor primare și a școlilor secundare inferioare, on timp ce autoritățile județene sunt responsabile pentru școlile superioare secundare.

DANEMARCA. OnvățĂmbntul obligatoriu oncepe la vbrsta de 7 ani și durează 9 ani. OnvățĂmbntul preuniversitar este compus din: onvățĂmbnt preșcolar, opțional, care oncepe la vbrsta de 5 ani, continuă cu onvățĂmbntul primar (Folkeskole) și secundar inferior, urmează onvățĂmbntul secundar gen-

eral tradițional care cuprinde 3 ani (gymnasium), 2 ani (hf-kursus) și încă 2 ani (studenterkursus) (programe de învățământ secundar superior pentru adulți), toate acestea finalizându-se cu un examen de absolvire a școlii secundar superioare (studentereksamen) sau cu examen pregător pentru învățământul superior (Højere Forberedelseksamen-hf). Există și școli particulare independente (frie grundskoler), dar 90% dintre elevi urmează cursurile școlii de stat. Parlamentul danez stabilește împreună cu Ministerul Educației politica generală a sistemului educațional și obiectivele acestuia, iar decizia privind conținutul programelor școlare constituie responsabilitatea autorității locale. Învățământul este gratuit, finanțarea este împărțită între guvern și autoritatea locală, iar controlul asupra utilizării fondurilor se exercită de către Oficiul General al Auditorilor. Nivelul alocației pentru învățământ este stabilit pe baza conceptului “taximeter system” pe principiul “banii urmează elevul” [7]. Criteriul de referință al finanțării este numărul de elevi înscriși într-un an și costul per elev pe an. Ministerul educației alocă fonduri pentru administrarea și managementul clădirilor școlare, cu respectarea unor norme privind destinația și scopul fondurilor pentru o largă paletă de programe, finanțarea făcându-se indirect, prin consilii municipale/regionale.

SLOVENIA. Învățământul general este gratuit și este format din: învățământul preșcolar, pentru copii

cu vârsta cuprinsă între 1 și 6 ani, este opțional; urmează învățământul general, a cărui durată este de nouă/ zece ani, este format din 3 cicluri a câte 3 ani, plus un an suplimentar pentru copiii care nu absolvesc sau care doresc să-și îmbunătățească rezultatele. Urmează învățământul secundar, acesta cuprinde școli tehnice și profesionale și școlile generale secundare (gimnazije). Gimnaziile sunt împărțite în două grupuri: cu profil general și profil profesional (gimnazije tehnice) și au o durată de patru ani. Alături de acestea mai sunt și programe profesionale secundare, de 3 ani și programe profesionale de scurtă durată. Ministerul Educației și Sportului elaborează politicile educaționale, procedurile de inspecție, alocarea fondurilor și supraveghează implementarea acestora precum și a legilor, deciziilor administrative cu privire la grădinițe, școli primare și secundare, împreună cu Inspectoratele școlare. Acestea se află în subordinea Inspectoratului Național pentru Educație și Sport (Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport), instituție aflată sub autoritatea Ministerului Educației și Sportului. Autoritatea locală (Obinski sveti) are responsabilitatea administrării instituțiilor de învățământ preșcolar și general. Bugetul de stat acoperă cheltuielile privind salariile și, parțial, cheltuielile în privința echipamentului, iar autoritatea locală asigură finanțarea cheltuielilor de întreținere și pentru investiții. Suma alocată pentru fiecare școală este stabilită pe baza unor standarde și norme elaborate

de Ministerul Educației și Sportului, cu ajutorul lor se determină numărul angajaților necesari și valorile utilizate pentru a calcula cheltuielile materiale ale școlii. Directorii stabilesc cuantumul salariului fiecărui angajat, pe baza contractului colectiv de muncă. Pe școlile vocaționale – muzică, artă – părinților li se solicită plata unor contribuții, pe funcție de veniturile lor (dacă părinții nu pot achita taxele, din motive sociale, acestea sunt subvenționate de stat). Pentru frecventarea școlilor private se percep taxe școlare.

ROMBIA. Învățământul general este gratuit, începe de la vârsta de 3 ani, cu învățământul preșcolar, opțional, acesta cuprinde trei grupe, ultima fiind considerată ca pregătitoare pentru școală; urmează învățământul general obligatoriu de 10 clase, format din: ciclul primar pentru elevi cu vârsta cuprinsă între 6/7 ani până la 10/11 ani, se continuă cu ciclul gimnazial pentru elevi cu vârsta cuprinsă între 10/11 ani până la 14/15 ani, la finele acestuia elevii se pot înscrie ori la licee (4-5 ani), ori la școli de arte și meserii (învățământ profesional, 2-3 ani), selecția și repartizarea elevilor după terminarea gimnaziului pe cele două filiere făcându-se pe raport cu evaluarea competențelor, pe baza unor examene naționale de evaluare. Clasa de elevi cuprinde 10-25 elevi pe ciclul primar, 10-30 elevi pe ciclul gimnazial, 15-30 elevi pe învățământul liceal sau școala de arte și meserii.

Responsabilitatea organizării sistemului educațional revine Ministerului Educației și Cercetării - MEC-

iar pe plan local Inspectoratelor Școlare; ministerul proiectează și aplică strategia globală a învățământului, stabilește obiectivele educaționale, răspunde de elaborarea planurilor de învățământ, a programelor analitice și a manualelor școlare, organizează și aprobă rețeaua unităților și instituțiilor pentru învățământul preuniversitar de stat. Învățământul particular se înființează și funcționează pe baza evaluării și validării de către MEC, se percep taxe de școlarizare.

Sistemul de învățământ din România a fost supus unor măsuri de reformă succesive după Revoluția din decembrie 1989. Schimbările au vizat, pe principal, curriculumul național, organizarea unităților de învățământ, programele de formare a profesorilor și generalizarea învățământului obligatoriu de 10 ani. De asemenea, măsurile de reformă au urmărit un proces de descentralizare continuă.

La elaborarea cheltuielilor pentru învățământ s-a pornit de la costurile (medii) din perioada de bază, corectate pe funcție de potențialul oferit de finanțare (buget de stat, buget local etc.), de nevoia înlăturării influenței unor fenomene negative (inflația, spre exemplu), de dezideratele îmbunătățirii condițiilor de desfășurare a procesului instructiv-educativ și de creștere a nivelului de venituri ale personalului din învățământ. Costurile stabilite pe acest mod sunt numite, de regulă, „costuri istorice”. Metoda de planificare bugetară pe baza costurilor istorice a fost îmbunătățită după anul 2000, pe

sensul că s-a trecut la folosirea unui nou indicator – costul mediu/elev, preșcolar. Acest indicator a fost folosit on anii 2000 și 2001, on special, pentru fundamentarea necesarului de fonduri pentru acoperirea cheltuielilor salariale. Se consideră că aceste costuri medii/elev, preșcolar oferă, pentru prima dată on România, o imagine asupra nivelului costurilor medii pe județe, medii (urban, rural) și trepte de onvățământ, pot fi bune instrumente de planificare bugetară pentru anii următori, on măsura on care:

- reflectă fidel realitatea economico-financiară a unităților din onvățământ;

- concluziile desprinse din analiza acestor costuri, a cauzelor care le diferențiază, au acuratețea și calitatea care să conducă la decizii și măsuri corecte de ombunătățire a indicatorilor de alocare a resurselor necesare onvățământului preuniversitar.

Chiar dacă aceste două condiții sunt ondeplinite, costurile istorice (fiind ombunătățite după 2000) ca instrumente de planificare bugetară, oși au limitele lor, și anume:

- ele indică gradul de finanțare a școlilor la un moment dat, dar nu gradul de satisfacere a nevoilor de finanțare;

- fundamentarea bugetelor viitoare doar pe baza costurilor istorice riscă să perpetueze discrepanțele ontre nivelul de finanțare a unităților din onvățământ de același tip și ontre diferitele categorii de cheltuieli (salariale, materiale și de capital).

Complexitatea procesului de tranziție de la economia centralizată la economia

de piață vizează schimbări profunde pe cele trei niveluri: societatea on ansamblul ei, ontreprinderile sau organizațiile ca unități funcționale și oamenii considerați on mod individual, ca elemente constitutive de bază, ale primelor două niveluri de organizare”; unul dintre cele mai dificile obstacole care trebuie depășit ol reprezintă diferențele mari ontre modelul de educație existent și cel al Uniunii Europene. Pornind de la aceste realități și ținnd seama de experiența din alte țări, și chiar de experiența de planificare a finanțării onvățământului preuniversitar din Republica Moldova, bazat pe principiul normativului unic pentru un elev/ preșcolar, apreciem că sistemul de finanțare pe bază de costuri istorice este depășit, trebuie să fie onlocuit sau completat de cel bazat pe „costuri standard” sau „costuri reale”. Principiul de finanțare pe baza costului standard pe elev/preșcolar va permite „onlăturarea arbitrarului și subiectivismului on alocarea de către bugetul de stat și consiliile locale a fondurilor pentru fiecare școală, va determina ordonatorii acestora să școlarizeze și să mențină un număr suficient de elevi pentru a avea fonduri bănești ondestulătoare. Acest sistem de finanțare va stimula conducerea instituțiilor de onvățământ on aplicarea mai atentă a politicilor de personal, on buna gospodărire și ontreținere a patrimoniului”.

REPUBLICA MOLDOVA. Efortul guvernului de a promova creșterea economică se regăsește on documentele de planificare strategică SCERS pentru anii 2008–2011. Planul național de

dezvoltare, capitolul 4, Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și promovare a incluziunii sociale stabilește “obiectivele de dezvoltare pe termen mediu în domeniul economic și social prin:

- îmbunătățirea calității și sporirea accesului echitabil la servicii educaționale;
- consolidarea unei societăți sănătoase;
- creșterea gradului de ocupare prin racordarea ofertei educaționale cu cererea de pe piața muncii;
- asigurarea incluziunii și protecției sociale la un nivel mai înalt”.

Cheltuielile normative de stat pentru finanțarea acțiunilor și obiectivelor constituționale, conform clasificărilor funcționale, economice și organizatorice a cheltuielilor bugetare, sunt mult sub limita necesităților. În acest caz, unitățile de învățământ primesc un suport masiv sub forma transferurilor metode de valorificare la zi a ideilor conferințelor internaționale ale UNESCO privind problemele educației și operarea acțiunilor cu impact de integrare europeană în sistemele educaționale.

Examinând situația actuală a modalității de calcul a cheltuielilor normative, considerăm util a studia experiența altor state, privind finanțarea cheltuielilor pentru învățământ și a altor acțiuni și obiective de interes public. Extinderea aplicării sistemului de finanțare pe bază, de costuri standard va face posibilă o planificare bugetară în care volumul de fonduri prevăzut să fie comparabil și să se apropie de nevoile reale de fonduri ale unităților de învățământ. Decalajul actual, care apare între nivelul costurilor standard, calculat pe baza consumurilor normale de resurse umane și materiale și cel al costurilor istorice, calculate pe baza execuției bugetare din anii precedenți indică “gradul de subfinanțare a învățământului, eradicarea acestui fenomen nu se va putea face prin perpetuarea actualului sistem de finanțare, ci prin raportarea politicilor de alocare a fondurilor la nevoile reale ale acestuia”. Iar nevoile reale de finanțare nu pot fi fundamentate, doar ținând cont de posibilitățile bugetare ale comunității,

din Fondul de susținere financiară a teritoriilor, creat în cadrul Bugetului de Stat (BS). Dar aceste transferuri sunt, în primul rând, direcționate spre echilibrarea bugetară. Menționăm, însă, că la baza determinării cheltuielilor normative stă principiul normativului pe cap de locuitor, iar normativul este același pentru toate teritoriile.

Acest egalitarism creează deficiențe mari în finanțarea necesităților constituționale (învățământ, cultură, artă, sport și acțiuni pentru tineret etc.). E de menționat faptul că primăriile mici, care au în raza lor de finanțare școli cu un contingent mic de elevi, nu au capacitatea de a finanța cheltuielile acestora conform normativului de finanțare după numărul de elevi. Planul de învățământ al Ministerului Educației prevede un anumit număr de discipline (module) care trebuie predate în fiecare clasă, indiferent de numărul de elevi. În acest fel, se va accede la modernizarea învățământului, prin

ontr-o anumită etapă, ci pe baza unor metode de calcul științifice și riguroase.

BIBLIOGRAFIE

1. Budulan P., Zlatanovici D. Cultura organizațională – componentă activă a managementului resurselor umane // Managementul on secolul 21. Conferință națională cu participare internațională, Universitatea Politehnică București, Departamentul Mana-gement, 20-21 noiembrie 2003. – București: Ed. Niculescu, 2003. - P 108.

2. Dobrotă N., Manolescu C. ABC-ul economiei de piață moderne. Concepte, mecanisme, aplicații practice. - București: Casa de editură și presă “Viața rombnească”, 1991. - P. 20.

3. Dogaru I., Radu G., Răduț E., Aftanase A., Csukas L., Panait C., Cristea V. Costuri medii on onvățământul preuniversitar. Studii, analize, metodologii. București: Ceres, 2005. - P 12.

4. Dogaru I. Revista “Școala rombnească”: ediția online. <http://www.scoalaromaneasca.ro>, edition=2-2006.

116

5. Ministerul Economiei și Comerțului. Planul național de dezvoltare 2008-2011. Document de strategie. <http://www.scers.md/>

6. Ministerul Educației, Tineretului și Sportului al Republicii Moldova. Metodologia strategică a formării continue a personalului didactic din onvățământul preuniversitar. <http://www.edu.md/>

7. Radu, G. Descentralizarea financiară și administrativă. http://www.Experiențe_europene_on_finanțarea_on_v._preuniv.doc

8. Radu, G. Privire generală comparativă asupra descentralizării finanțării educației on Europa. Eurydice – the information network on education on Europa. <http://www.eurydice.org/>

9. „Romania-learning-study-in-the-uk-school-education”. <http://www.british-council.org/ro/.htm>

10. http://www.bizcafe.ro/dex/glosar_de_termeni_specifici_Uniunea_Europeana

11. <http://www.britishcouncil.org/ro.htm>

12. <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/>

13. http://www.Experiențe_europene_on_finanțarea_on_v._preuniv.doc

14. <http://www.fitforeurope.info/>

15. http://www.ro.wikipedia.org/wiki/Comunit_autonome_Spania